

הילדה השתוללה ושברה את הצינצנת. הילד לא המתין במקום שקבעו לו. הילדים התקוטטו במכונית בשעת הפיול המישפחתי. מה לעשות?

הביצים על הגאז ויררה למכולת. המים בסיר התארו, קליפות הביצים התפוצצו ועפו לכל עבר. ריח חריף התפשט בכל הבית ונרף עד לתרומה המרגונית. האם שבה מהמכולת, נכנסה בחרדה הביתה וראתה לתרהמתה את הילדים ממשיכים לצפות כטלוויזיה, בעוד שבמיטבח מתרחשת הראמה של הביצים. היא שאלה את הילדים מדוע לא כיבו את הגאז, והם ענו: "אבל לא אמרת לנו לכבות".

הילדים האלה, שהיו רגילים לשכר או לפרס, היו אולי משגיחים על הביצים, אילו אמרה להם האם לפני צאתה: "אתם תשגיחו על הביצים, ואני אביא לכם ממתק מהמכולת". אבל אנחנו הרי רוצים שהילדים ישמרו לכם למה שמתרחש במיטבח

הגיזנית נובעת ממעשה של הורה, מיוזמה שלו, ולא ממה שהטבע מומן. היא נובעת מהתגובה שלנו למעשים של הילדים.

יש מישפחות, למשל, הנוהגות לא-כול ארוחת-ערב משותפת ככל ליל-שבת, בשעה קבועה. הילדים יודעים שארוחת-הערב מתחילה בדיוק ב-7 וחצי. צי. אחד הילדים הלך אחריהצהריים לחבר, ולא חזר בזמן לארוחה.

יש הורים הממתינים בכעס. יש הור-רים שכוועים ואינם ממתינים ואז, כש-הילד מגיע, הוא מקבל מנה גדושה של הסתפתימוסר.

אבל אפשר, במיקרה כזה, ליוסם תו-צאה הגיזנית. הילד מאחר, המישפחה היא באמצע הארוחה. אפשר לומר לו: "אנחנו נורא מצטערים, התחלנו ב-7 וחצי, אתה יכול להצטרף". אז הוא מצטרף למנות שעוד נותרו. אין צורך לרוץ ולהוציא עבורו מחדש את כל מה שלא הספיק לאכול.

אם הוא מגיע אחרי שהארוחה הס-ייתמה, והכלים כבר הוררו מהשולחן, אפשר לומר לו: "מאוד הצטערנו שלא היית איתנו". אם הוא יתלונן שהוא רעב, אפשר להגיד לו: "תכין לעצמך משהו לאכול, אנחנו כבר ניקינו את השולחן".

מיקרה אחר של תוצאה הגיזנית יור-מה: מישפחה מחליטה לנסוע לטיול, או לביקור חברים, או לבילוי אחר.

האם נוהגת, האב יושב לצידה והי-לדים יושבים מאחור. אחרי דקות אחד-רות של נסיעה הם מתחילים לריב, לצעוק, להרביץ, לבכות. המכונית הר-פכת לתאלחץ. הנהיגה נעשית עצי-בנית ולא נעימה. ההורים אמרים ל-ילדים: "המריבות מפריעות לנו. אם אתם לא מפסיקים לריב, לא נוכל להמ-יך בנסיעה". הילדים מבטיחים הב-טחות ונשבעים שבועות, שמחויקות מעמד שתי דקות בערך, ואז המריבות פורצות מחדש.

במיקרה כזה כדאי לסובב את האוטו-בהזרמנות הראשונה ולנסוע בחורה הביתה. מהלך כזה מכניס את הילדים להלם, ואחרי שהם מתאוששים ממנו הם שואלים למה חוזרים. כדאי לומר להם: "אני לא יכולה לנהוג ברעש ובמי-הומה, אני מפחדת שאגרום לתאונה, אז אנחנו חוזרים הביתה, ואולי בשכוע הבא ננסה לנסוע שוב". פשוט לחזור הביתה ולא להיכנע לתתוננים ולהבי-טחות של הילדים.

לא כדאי להגיד: "אתם משגעים אר-תי, בגללכם אנחנו חוזרים הביתה!" כי אז מאבדים את האפקט.

היום, כי היית רעב" כך יש לו ההרגשה שהוא יכול לחלוק את צערו עם מישהו, והאווריה הנעימה בבית נשמרת. אפשר אף לעודד אותו ולומר: "לא נורא! כל אחר שוכח לפעמים".

להורים יש נטייה למנוע "סבל" מה-ילדים. הם מנסים למנוע מהם את אי-ה-נעימות המתלווה לחוסר-האחריות של הילדים.

אם ילד הוא חסר-אחריות, וההורים מונעים ממנו ללמוד לקח, הוא לא יקח על עצמו שום אחריות, כי הוא יודע שאבא ואמא אחראים, והם יעשו את העבודה במקומו.

א-י אפשר ללמד אחריות, אבל ניתן לאפשר לילד ללמוד בעצמו מהי אחד-ריות. חשוב לאפשר לילדים, כבר מגיל צעיר מאוד, להתנסות וללמוד מהמע-שים שהם עושים. לכן חשוב שלא להח-מיץ את התוצאות הטיבעיות.

ילד אחד היה אוסר-כולים יקר. ככל פעם שהוא היה מטפל באוסף, הוא היה משאיר אותו על השולחן, חשוף לכל פגע. ההורים הזהירו אותו עשרות פעמים, שאם לא יאסוף את הבולים, הם עלולים להיעלם. הילד לא שמע, והמ-יך להשאיר את הבולים על השולחן.

במיקרה כזה כדאי לומר לו: "אוי, כמה שאתה רטוב! בוא, תחליף בגדים וקח את המעיל". הוא למד את הלקח שלו כאשר נרטב. אמא איננה נגדו, היא לצידו. מי שהיה "נגדו" זה הטבע. את תיקד-האוכל. הורים רבים יקחו לו את התיק לבית-הספר, כדי שלא ייש-אר, חלילה, רעב. כך לא ילמד לקבל על עצמו אחריות ולזכור בעצמו את הדברים, כי ההורים וזכרים במקומו.

גו ריטאלי, ארצות-הברית

גו ריטאלי, ארצות-הברית

בגדים מלוכלכים

תוצאות הגיזניות דורשות מה הורה מחשבה ותיכון, כי תוצאה

הכוונה איננה לתת לילד לטפס על המעקה של המירפסת בקומה השלי-שית, כדי שיווכח מה יקרה לו אם יפול למטה. והכוונה איננה לאפשר לילד להבין מהו זרם חשמלי ולהניח לו להכניס מסמר לתקעיהחשמל. במיקרים כאלה לא ניתן, כמובן,

שנחכה עוד תקופת-מה, עד שתרגיש שאתה יכול להיות בטוח שלא תשכח את מה שאנחנו קובעים. אני פשוט לא מרגישה שאני מסוגלת לעבור עוד פעם את החרדה הזאת". הילד ענה: "אבל אני בטוח כבר עכשיו שלא אשכח להגיע בזמן".

לתוצאה הטיבעית להתרחש, אלא נש-תמש בשיטת התוצאה ההגיזנית. אבל כשאפשר, ניתן לתוצאה הטיב-עית לקרות.

למשל: ההורים מזהירים את הילד הקטן מפני התגור החם. הוא לא מבין מה משמעות המילה חם, עד שהוא נוגע בתגור. כואב לו, ואז הוא מבין מה זה חם, ויש סיכוי שלא יגע שוב בתגור הדולק. הוא התנסה בתוצאה טיבעית של מעשה לא-רצוי.

ילד רוצה ללכת לחבר. בחוץ קר ויורד גשם שוטף. אמא מציעה לו לקחת מעיל. הוא מתווכח ואומר שלא קר לו, ומתעקש שלא לקחת את המעיל. הוא יוצא מהבית, הולך כמה עשרות מטרים, נרטב עד לשר עצמותיו, מחליט לחזור הביתה. הוא נכנס נוטף מים. הנטייה היא לומר לו מיד: "אמרת לך שיורד גשם, ושאם לא תיקח מעיל אתה תרטב! חבל שלא שמעת בקולי! ירעתי שזה יקרה!" זו החמצה של השימוש בתוצאה טיבעית. הילד, שמוכיחים אותו, וזכר רק את הסתפתימוסר, ולא את התוצאה שחווה על בשרו. הוא נכנס להתגוננות מפני הכעס של אמו, במקום ללמוד ממעשיו.

במיקרה כזה כדאי לומר לו: "אוי, כמה שאתה רטוב! בוא, תחליף בגדים וקח את המעיל". הוא למד את הלקח שלו כאשר נרטב. אמא איננה נגדו, היא לצידו. מי שהיה "נגדו" זה הטבע.

ילד יצא בבוקר מהבית ושכח לקחת את תיקד-האוכל. הורים רבים יקחו לו את התיק לבית-הספר, כדי שלא ייש-אר, חלילה, רעב. כך לא ילמד לקבל על עצמו אחריות ולזכור בעצמו את הדברים, כי ההורים וזכרים במקומו.

"אני מעדיפה שנתאמן קודם בעניי-נים פחות מפחידים. מה שעבר עלי בקרות שבהן לא ידענו איפה אתה ומה קרה לך, א-י אפשר לתאר", אמרה האם, "אני לא יכולה להסתכן בזה שוב".

לתת לילד להתנסות

והי האלטרנטיבה. במקום ער-וש, שאינו קשור לעניין, וללא כעס, מקבלים החלטות המאפשרות לילד להתנסות בתוצאות מעשיו. המ-י קרה לך, א-י אפשר לתאר, אמרה האם, "אני לא יכולה להסתכן בזה שוב".

והי האלטרנטיבה. במקום ער-וש, שאינו קשור לעניין, וללא כעס, מקבלים החלטות המאפשרות לילד להתנסות בתוצאות מעשיו. המ-י קרה לך, א-י אפשר לתאר, אמרה האם, "אני לא יכולה להסתכן בזה שוב".

והי האלטרנטיבה. במקום ער-וש, שאינו קשור לעניין, וללא כעס, מקבלים החלטות המאפשרות לילד להתנסות בתוצאות מעשיו. המ-י קרה לך, א-י אפשר לתאר, אמרה האם, "אני לא יכולה להסתכן בזה שוב".

פשוט מפני שזה גם הבית שלהם, ומפני שהם רואים את עצמם מעורבים בכל מה שמתרחש בו.

ילדים המקבלים שכר תופסים את העולם כך: כדאי לי לעשות, או לא כדאי לי לעשות. אם ישלמו לי, אעשה. לא ישלמו לי, לא אעשה.

השיטה הזאת הופכת את היחסים במישפחה למיסחר, למקח-ומימכר.

השאלה היא מהי השיטה החלופית? למשל: מישפחה נסעה לטיול בירוש-לים. איש מהם לא הכיר את העיר. ההורים שלחו את הילד הגדול לטרס, והלכו עם הקטנים לגני-החיות. הם קבעו פגישה עם הגדול בשעה מסוימת, כנקודה ליד בית-הקולנוע.

השעה היעודה הגיעה, והילד איננו חיכו קצת, והוא לא בא. האמא נתקפה בחרדה והתחילה לחפש אותו בסביבה.

כסוף מצאה אותו מרותק לחלון-הראויה של חנות לחיות. אמהות רבות היו צועקות על הילד ומטילות עליו מיד עונשים כבדים, על הפחד הנורא שגרם להם. אבל האם הזאת חיבקה את הילד בחום, נישקה אותו ואמרה לו: "נורא דאגתי, נורא נבהלתי וחשבתי שקרה לך משהו. אני שמחה שאתה בסדר". הילד הסביר שהגיע למקום-המיפגש רקות אחרות לפני השעה היעודה, איש מבני-מישפחתו עוד לא היה שם, הוא החליט ללכת קצת לטייל בסביבה. אז שכח את עצמו ואת השעה.

בפעם הבאה, כשנסעה המישפחה לטיול, והילד הגדול רצה ללכת לבדו לבילוי שונה מיתר בני-המישפחה, אמ-רה האם בצער: "לא נוכל לאפשר לך את זה, מחשש שתשכח שוב לחכות לנו בזמן במקום-המיפגש שייקבע. מוטב